

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Muusika õppekava

Susanna Viktoria Mõtsmees

SUSANNA VIKTORIA DIPLOMIKONTSERT „UNES“
Lõputöö

Juhendaja: Villu Talsi, MA

Viljandi 2023

Sisukord

Resümees	4
Abstract	5
1. Tagasivaade – õpikogemuse kirjeldus	6
1.1. Muusika enne ülikooli	6
1.2. Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia	6
1.3. Erasmus vahetusaasta Göteborgi Ülikooli Filmi- ja Muusikaakadeemias	8
2. Kontserdikava kontseptsiooni ja repertuaar	8
2.1. Kontserdi kontseptsioon	8
2.2. Eesti pärimusmuusika flöödil	10
2.3. Skandinaavia muusika	12
2.4. Eesti torupill – Jakob Kilström	14
2.5. Folkroonika	15
Kokkuvõte	19
Kasutatud kirjandus	20
Lisa 1. „Viimane unelaul“ meloodia noodistus	21
Lisa 2. „Labajalavalts nr1“ noodistus	22
Lisa 3. „Vene tants“ noodistus	23
Lisa 4. „Loppevalts“ noodistus	24
Lisa 5. „Voortants“ noodistus	25
Lisa 6. „Kingu valts“ noodistus	26
Lisa 7. „Sarvelugu“ noodistus	27
Lisa 8. „Oh seda pidu ja põlvõ“ noodistus	28
Lisa 9. „Helletused“ noodistus	28
Lisa 10. „Aja kari siia!“ noodistus	29
Lisa 11. Eksamikontserdi plakat	30

Lisa 12. Kontserdi lavaplaan	30
Lihlitsents	31

Resümee

Viimased kuus aastat ülikoolis õppides olen kogunud mõtteid eksamikontserdiks. Kirjutanud üles lugusid, mida sooviksin mängida, koosseise kellega koos muusikat esitada. Kui tuli aeg antud kontserdi päriselt looma hakata mõistsin, et saaksin oma ideedest teha kokku vähemalt neli erinevat eksamikontserti. Seega oli vaja teha valik ning leida kõikidest ideedest just see õige, millest sündis minu TÜ Viljandi kultuuriakadeemia muusika õppekava diplomikontsert „Unes“.

Käesolev lõputöö koosneb kahest osast. Esimene osa tööst on 35 minutiline kontsert, kus esitlen enda ülikooli aastate jooksul õpitud teadmisi ja oskusi ning toon kuulajateni omanäolise ja isikupärase muusikaelamuse. Kirjaliku töö eesmärk on analüüsida minu eksamikontserdi loomis protsessi ning tuua välja olulised pidepunktid enda ülikoolis õpitud aastatest, mis mind on inspireerinud. Töös kirjeldan enda kontserdi loomis protsessi, milline oli minu visioon ja kuidas see on seotud kontserdi pealkirjaga. Lisaks seletan lahti, mille alusel sai muusikapalad kontserdile valitud, kirjeldan enda *live* esituse tehnilist ülesehitust ning kirjeldan milline nägi välja minu ja Sander Rosenthali ühine muusika produtseerimine.

Abstract

During the last six years of studying at the university, I have been collecting ideas for the exam concert. I wrote down the songs that I would like to play and the line-up with whom to perform music. When it came time to actually start creating this concert, I realized that I could make at least four different exam concerts from my ideas. It was necessary to make a choice and find the right one among all the ideas – my Viljandi Culture Academy diploma concert "Unes".

This thesis consists of two parts. The first part of the work is a 35-minute concert, where I present the knowledge and skills I have learned over the years at the university and bring a unique and personal musical experience to the listeners. Second part of the thesis is the written part, where I analyse the process of creating my exam concert and to highlight important points of reference from the years I studied at the university and how they have inspired me. In this work, you can read how the entire process of creating the concert took place, what was my vision and how it is related to the title. In addition, I explain the basis on which the music pieces were chosen for the concert, describe the technical structure of my live performance and talk about how the joint music production between me and Sander Rosenthal looked like.

1. Tagasisivaade – õpikogemuse kirjeldus

1.1. Muusika enne ülikooli

Olen muusikaga seotud olnud terve elu ning minu muusikalise teekonna valimise mõjutajateks on kindlasti olnud mu vanemad, kes naudivad väga muusikat ja mu vanaisa, kes oli samuti muusik.

Muusikaõpinguid alustasin Heino Elleri nimelises muusikakoolis, kus hakkasin õppima flööti. Minu esimeseks flöödi õpetajaks oli Anneli Kuusk, kelle juures mul oli au käia ülikooli ajal ka vaatluspraktikal ning usun endiselt, et Anneli Kuusk on üks Tartu kõige professionaalsemaid ja andekamaid flöödiõpetajaid. Elleri õppides sain tänu Anneli Kuusele lahti oma suurest lavanärvist ning hakkasin flöödimängu väga armastama.

Meie peres on muusika alati olnud väga olulisel kohal. Minu lapsepõlves korraldasime pere ja sõpradega pisikesi muusikafestivale nimega Tiigimuusika. Tiigimuusika toimus meie maakodus, tiigi ääres ning igal suvel oli üritusel kindel teema, millist muusikat kõik osalejad esitada said. Küll oli teemaks Eurovisioon, maja ehitus või näiteks saade Perepidu. Viimane teema sündis sellest, et osalesime perega sellises Eesti Terevisiooni saates nagu Perepidu, kus saime esitada televisioonis oma perega erinevat Eesti muusikat. Olin Perepidu saate võtete ajal 8. klassis. Mäletan, kuidas Perepeol osalemine pani mind mõtlema, et muusika on see, mida ma elus edasi tahan teha ning nautisin väga kogu seda protsessi. Mulle meeldib väga esineda ning jätkasin sellega ka keskkooli ajal. Hakkasin katsetama ise muusika kirjutamisega, mängisin puhkpilliorkestris flööti ning osalesin erinevates projektides ja laagrites. Keskkooli alguses osalesin Noore muusiku koolis, kus tutvusin Viljandi kultuuriakadeemiaga ning seal laagris oli minu otsus tehtud – peale gümnaasiumi lõpetamist lähen Viljandisse muusikat õppima!

1.2. Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia

Oma ülikooli õpinguid alustasin Viljandi kultuuriakadeemias 2017. aasta sügisel. Minu erialaõppejõududeks olid esimesel aastal Merike Paberits flöödil ning Juhan Suits torupillil. Mäletan väga selgesti, kuidas Merike ütles meie kõige esimeses tunnis, kuidas muusikas ei ole olemas valesid noote. Ja minu jaoks oli see suur kontrast võrreldes sellega, kui olin Elleri mänginud väga tehnilisi klassikalise muusika palasid, kus mängiti täpselt noodi järgi. See avas minu silmad ning hakkasin järjest vabamalt flööti mängima, julgusin katsetada ja varieerida lugudes. Torupilliga oli algus keerulisem, sest varasemalt polnud ma torupilli isegi

mitte käes hoidnud. Alustasime Juhaniga täiesti nullist õppimisega ning esimesed lood ja ettemängud tegin kooli pilliga. Teisel semestril sain aga kätte enda isikliku torupilli, mis alguses vajas väga palju sisse mängimist ja kannatust, kuid suutsin pilli lõpuks kõlama saada. Torupillil lugusid õppides oli meil tihtipeale olukordi, kus Juhan oli mänginud mulle lood salvestusele ühtemoodi, kuid millegipärast tekkisid mul harjutamise käigus alati täiesti teistsugused variatsioonid lugudest, mis pakkus Juhanile palju nalja. Rääkisime tihti sellest, kuidas kindlasti on oluline tunda lugude originaal viise, kuid luua meloodiast omanäoline variatsioon ja tuua loosse uusi värve on väga hea oskus, mida tulevikus kindlasti ära kasutada.

Teisel kursusel sai minu flöödi ja torupilli õppejõuks Cätlin Mägi. Meie esimeseks missiooniks oli minu flöödiasendi korrastamine. Olin juba Elleri ajast mänginud mitte just eriti ergonoomilises asendis ning see mõjutas ka pillimängu kvaliteeti ning tervist. Mul oli pidevalt probleeme randmevalude ja sõrmede krampi minemisega. Seega hakkasime Cätliniga muutma minu pillimängu asendit ergonoomilisemaks ning see tähendas ka vähem intensiivsete lugude õppimist ja rohkem tooni- ja sõrmeharjutuste tööd. Terve esimese semestri tegelesimegi minu flöödiasendi ja tooniga ning alles teisel poolaastal hakkasime intensiivsemalt lugusid mängima. Jäljendamiseks võtsime flöödil Jaan Palu viiulipalad ning lisaks viiulile jäljendasin erialaeksamil ka vilepilli lugusid. Torupillil hakkasin teisel aastal tegelema juba täpsemate pillimeeste lugude noodistamisega ja jäljendamisega. Minu valitud torupilli mängijaks sai Jakob Kilström. Teise kursuse erialaeksamil esitasin põimiku tema kahest loost „Vene tants“ ja „Voor tants“.

Kolmandal kursusel oli mul võimalus tegeleda flöödil rohkem vabaimprovisatsiooniga ning minu erialaõppejõuks sai Marko Mägi. Tegelesime intensiivselt erinevate kirikulaadide mängimisega, tõime muusikateoorias õpitud materjali praktikasse ning improviseerisin näiteks etteantud harmoonia järgnevustele, mis treenis väga palju sõrmetööd ning teoreetilist mõtlemist mängu ajal. Torupillil hakkasime Cätliniga õppima Šotimaa torupilli lugusid, kuna mul oli suur huvi tutvuda ka Šotimaa muusikaga ning nende torupilli mängutehnikaga. Minu jaoks oli huvitav praktiseerida uut muusikat ning arendada uusi torupilli mängutehnikaid nagu näiteks katmistehnika. Lisaks tegelesime kolmandal kursusel ka ise torupillil muusika kirjutamisega, mis oli loominguliselt väga arendav. Mulle anti ette kindlad kriteeriumid, millist lugu kirjutama pean, näiteks labajala rütmis, 5/4 taktimõõdus või kiire polka. Antud ülesanded aitasid mul arendada enda muusikakirjutamise oskust torupillil ning muutsid minu pillimängu enesekindlamaks. Julgesin rohkem katsetama hakata ning hakkasin torupillil ise palju rohkem muusikat looma.

1.3. Erasmus vahetusaasta Göteborgi Ülikooli Filmi- ja Muusikaakadeemias.

Neljandal ülikooli aastal oli mul võimalus jätkata õpinguid vahetusaastal Rootsis, Göteborgis. Alustasin õpinguid Göteborgi Ülikoolis, Teatri ja Muusika akadeemias, maailma muusika erialal. Minu eriala õppejõuks sai Jonas Simonson, kes on Rootsi pärimusmuusika skenes väga tunnustatud flöödimängija. Erasmus aastale minnes oli minu soov tegeleda väga intensiivselt just enda flöödimängu arendamisega. Eesmärk oli minna süvitsi flöödi mängutooni parandamise ja erinevate mängutehnikatega, mida ma soovisin arendada. Jonase tundides läksime süvitsi Rootsi pärimusmuusikaga ning mängisime semestri jooksul võimalikult palju erinevaid Rootsi ja skandinaavia maade pillilugusid. Võtsime eesmärgiks mängida semestris keskmiselt 15 lugu. Põhiliselt oli meie repertuaaris viiulipalad, sest nii nagu Eestis on ka Rootsis viiulimäng pärimusmuusikas väga populaarne. Läbi repertuaari sain arendada palju veerandnootide mängimist, enda mängutooni nii ülemistes kui ka alumistes registrites ning polüfoonilise teise hääle mängimist.

Vahetusaasta andis mulle muusikuna väga palju enesekindlust ja mängujulgust. See oli ideaalne võimalus minna süvitsi oma flöödimängu arendamisega ning leida üles enda isiklik mängustiil. Tänu Jonasele sain palju ideid enda pillil uute kõlade leidmiseks ning igast eriala tunnist tuln välja väga inspireeritult ja täis motivatsiooni edasi areneda ja oma unistuste poole liikuda.

2. Kontserdikava kontseptsiooni ja repertuaar

Järgnevas peatükis annan ülevaate oma diplomikontserdi „Unes“ kontseptsioonist ning selgitan repertuaari valikut.

2.1. Kontserdi kontseptsioon

Diplomikontsert kannab pealkirja „Unes“. Pealkiri on inspireeritud sellest, kui kiiresti on möödunud minu õpinguaastad Viljandi kultuuriakadeemias, kuid selle kiire eluperioodi jooksul olen teinud väga palju ja täitunud on nii mõnigi unistus. Oma õpingutele tagasi vaadates tekib tunne nagu oleks tegemist ühe seiklusriikka unenäoga.

Kontserdi eesmärgiks on luua aegruum, kus publik saab rännata kaasa minu unenäoga ehk ülikoolis täitunud unistustega. Kõik kontserdil esitusele tulevad palad on minu jaoks olulise tähendusega ning on kavasse valitud kindlal põhjusel. Iga lugu on üks peatükk õpitud aastatest. Kuus lugu – kuus aastat. Lugude vahepeal on kuulda Sandri salvestatud Viljandi linnulaulu, mida kuuleb ka kontserdi kõige viimases loos. Linnulaul annab lugude vahele

orgaanilisust ühelt palalt teisele üleminekuks ning annab võimaluse laval rahulikult liikumiseks (ja tehnika säätimiseks) ilma, et peaks samal ajal vaheteksitidega aega täitma. Lõpukontserdi kava kaudu näitan enda oskusi pärimusmuusika interpreteerimises, pillimängu tehnilist taset ja isiklikku mängustiili.

Järgnevas tabelis on väljatoodud kontserdi kava lugude järjekord, lugude esitajad ja viited allikatele. Lugude noodistused on leitavad lisadest.

Tabel 1. Kontserdi kava

Lugu	Esitajad	Allikad
„Kingu valts“ „Aja kari siia“ Ja „Helletused“	Susanna Viktoria Mõtsmees (flööt)	ERA, Pl 56 B2 < Kihnu, Linaküla – Herbert Tampere, August Pulst Riigi Ringhäälingus 1938. a < Jaan Palu, 54 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2014). RKM, Mgn. II 415 e < Abja raj., Karksi kn., Karksi as. (Karksi khk.) – O. Jõgever, H. Sirmas Kirjandusmuuseumi ekspeditsioonil 1960. a. < Eleena Animägi, 60-a. [SEP][LP I a 4; CD1-4]. Vissel 1990, 60–61 (nr. 8). ERA, Pl. 43 B2 < Kolga-Jaani khk., Uue-Võidu v. – H. Tampere, A. Pulst Riigi Ringhäälingus 1937. a. < Kadri Asu, 67-a. [SEP][LP I a 2; CD1-2]. Tampere 1956, 87–88 (nr. 6, 7); Vissel 1990, 98–99 (nr. 77 a–c).
„Smiling Sun“	Susanna Viktoria Mõtsmees (flööt), Brett Hiiob (viul), Romet Allingu (akordion), Andres Rass (akustiline kitarr)	https://www.youtube.com/watch?v=ztmAKijwNrY autor Henriette Flach
„Oh seda pidu ja põlvõ“ ning „Polska efter Erland Magnusson“	Susanna Viktoria Mõtsmees (flööt)	https://www.youtube.com/watch?v=lUHWIloXqg Erland Magnusson, traditsiooniline Rootsi viiulipala, esitab Jonas Simonson. ERA, Pl. 60 A3 <Kihnu, Linaküla. – H. Tampere. A.pulst <Jaan Palu, 54-a. (1937). Noodist. Merike Paberits

Lugu	Esitajad	Allikad
Kilströmi põimik „Labajalavalts nr1“, „Loppevalts“, „Vene tants“ ja „Voortants“	Susanna Viktoria Mõtsmees (torupill)	ERA, Fon 109 a < Kuusalu khk, Kolga V, Leesi k - A. O. Väisänen (1913) < Jakob Kilström, 48 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2015). ERA, PI 15 A2 < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k - Herbert Tampere (1936) < Jakob Kilström, 72 a. Noodistanud Catlin Mägi (2014). ERA, PI 14 A2 < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k - Herbert Tampere (1936) < Jakob Kilström, 72 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2015). ERA, Pl. 15A1 < Kuusalu khk., Kolga v., Leesi k. – H. Tampere < Jakob Kilström, 72 a. (1936)
„Sarvelugu“	Susanna Viktoria Mõtsmees (torupill ja vokaal) Sander Rosenthal (elektrikitarr ja arvuti)	ERA, PI 50 A 1 a < Kolga-Jaani, Uue-Võidu v. – Herbert Tampere 1937. a < Kadri Asu, 67-a.
„Viimane unelaul“	Susanna Viktoria Mõtsmees (flööt ja vokaal) Sander Rosenthal (elektrikitarr ja arvuti)	https://www.youtube.com/watch?v=fAOD-RypXm8 Soome rahvalaul. Eestikeelne tõlge Susanna Viktoria Mõtsmees

2.2. Eesti pärimusmuusika flöödil

Antud kontserdi luues teadsin kindlalt, et soovin esitada flöödil oma interpretatsiooni Eesti pärimusmuusika viiulipaladest. Viiulipalade jäljendamisega tegelesin intensiivselt enda II kursuse eksamikontserdi raames ning leidsin enda jaoks ühe kindla pillimehe, Jaan Palu.

Tema lood sümpatiseerisid esmasel kuulamisel ja pakkusid suurt huvi, seetõttu otsustasin oma

lõpukontserdile tuua tagasi ikka selle sama oma lemmiku mehe – Jaan Palu. Tema lugudes on olemas kindel energia ja edasi viiv vool, mis kohe kutsub mängima. Lisaks meeldib mulle tema originaalne mängustiil, kõla ja lugude seaded. Kõike seda proovin ma kanda edasi enda flöödiga. Jaan Palu lugudest valisin välja kaks lugu, „Kingu valts“ ning „Oh seda pidu ja põlvõ“.

„Kingu valts“ tundus minu jaoks just õige lugu kontserdi algusesse, kohati annab see lugu avavalsilikku energiat. Jaan Palu lugusid mängides võtan kasutusele ka veerandnootide mängimise, et anda lugudele rohkem pillimehega sarnast kõla.

Veerandtoon on helikõrgus, mis langeb meie jaoks traditsioonilises pool- ja täistoon helilaadis oleva pooltooni ja täistooni vahepeale. Kui täis- ja pooltoonidega helilaadis on muidu 12 nooti, siis veerand toonidega helilaadis on kokku 24 võrdset nooti. See annab muusikule kontseptuaalse kaardi, mille järgi analüüsida ja võrrelda intervalle selle põhjal, kui palju antud heliskaala sisaldab veerandtoone. (Heukeshoven, 2012)

Lisaks kasutan loos ka sellist tehnikat nagu *throat tuning*, mis annab mulle lisa võimalusi viiulimängu jäljendamiseks. See on mängutehnika, mida praktiseerisin palju enda seminaritöö raames ning ka varasemalt viiuli lugusid mängides. *Throat tuning* tehnika annab mulle võimaluse laulda juurde näiteks viiuli topelt noote ja teisi keeli, mis meloodiaga kaasa kõlavad. „See on tehnika, mida kasutatakse heli resonantsi suurendamiseks ning toonile värvi andmiseks. Tehnika põhineb samaaegsel flöödi mängimisel ning laulmisel. Üldjuhul lauldakse samanimelist nooti, mis asetseb mängitavast noodist oktaav allpool.“ (Paberits 2014, lk 17)

Jaan Palu „Kingu valts“ sai kokku põimitud Kadri Asu helletustega ning Eleena Animägi karjaselauluga „Aja kari siia“. Otsus lisada viiulipalale karjaselaul ja helletused tuli sellest, et soovisin kontserdi algusesse lisada unenäole omast müstilisust. Kuna minu diplomikontserdi pealkirjaks sai „Unes“ ja läbivaks visiooniks on see, kuidas minu aeg ülikoolis on olnud nagu üks pikk, loominguline ja kirev unenägu, siis soovisin ma kontserdi algust muuta võimalikult maagiliseks.

Jaan Palu lugu „Oh seda pidu ja põlvõ“ kombineerisin ühe Rootsi polskaga „Polska efter Erland Magnusson“, millest räägin täpsemalt järgmises peatükis. Kuna „Oh seda pidu ja põlvõ“ olen ma varasemalt esitanud alati koos viiulimängijaga, siis seekord võtsin endale väljakutseks esitada antud lugu soolos ning lisada sellele värve teistmoodi ja põimides loo Rootsi muusikaga. Konkreetne Jaan Palu lugu on üpriski kiire ja tehniline lugu, kus on vaja kiireid näppe ning konkreetset ja täpset hingamist. Kuna viiuldajatel ei ole vaja kiirete lugude sees hingata nii nagu puhkpillimängijatel, siis pidin enda jaoks läbi mõtlema kõik võimalused,

kus ma loo käigus saaksin hingata. Minu jaoks oli oluline mängida seda lugu nii, et ta kannaks edasi samasugust jõulisust ja tantsulisust nagu seda tegi Jaan Palu.

Tabel 2. *Kontserdi esimene pala*

Sissejuhatus	Pikemad burdooni noodid, puhutud multitoonidena, millele järgneb retsitatiivselt meloodia jupid Kadri Asu helletustest ja Eleena Mägi karjaselaulust „Aja kari siia!“
Põhiosasse liikumine	Karjaselaul liigub kindlale tempole, millele põimin sisse variatsioone „Kingu valts“ meloodiast.
Põhiosa	„Kingu valts“ A ja B osa meloodia mängimine, kasutan erinevaid viiulimängu imiteerimise võtteid (<i>throat tuning</i> , multitoonid). Mängin vähemalt neli läbimängu.
Taandumine	„Kingu valts“ meloodiale lisandub samas tempos „Aja kari siia!“ teose fragmente.
Lõpp	„Aja kari siia!“ vajub tagasi retsitatiivsele mängustiilile, millele järgneb Kadri Asu helletused ja pikad multitoonid.

2.3. Skandinaavia muusika

Kuna mul oli võimalus õppida vahetusaastal Rootsis, Göteborgi Ülikooli Filmi- ja Muusika akadeemias Maailma muusika erialal, siis oli minu jaoks oluline tuua Skandinaavia muusika ka minu eksamikontserdi kavasse. Aasta Jonas Simonsoni õpilasena oli väga intensiivne ja arendav. Mul oli võimalus minna süvitsi enda flöödimänguga, pilli tooni ja tehnilise poole arendamisega ning flöödi repertuaari kogumisega.

Eksamikontserdil kuulete kahte polskat. Üheks kontserdil kuuldavast polskadest on „Polska efter Erland Magnusson“, mille põimisin eelmises peatükis mainitud Jaan Palu looga „Oh seda pidu ja põlvõ“. Antud polska oli ka üks minu vahetusaasta erialaeksami lugudest.

Tegemist on ilmselt ühe kõige tehnilisema looga mida ma kunagi flöödil mänginud olen. Minu visiooniks oli lisada väga lüüriline ja tehniline Rootsi lugu ühe intensiivse labajalaga, mis ühendaks need kaks minu jaoks olulist maailma – Eesti ja Rootsi pärimusmuusika.

Rootsi õpingute ajal avastasin enda jaoks ka palju uuemat pärimusmuusikat ning hakkasin kuulama erinevaid Taani, Rootsi ja Norra bände, kes on mind palju inspireerinud. Minu soov oli mängida enda eksamikontserdil üks skandinaavia autoriloominguline teos ning esitada lugu sellises koosseisus, mis on sarnane nendele skandinaavia bändidele, kes minu muusikamaitset mõjutanud on. Nii valisingi teiseks polskaks eksamikontserdile Henriette Flachi kirjutatud loo „*Smiling Sun*“. Otsustasin selle loo juurde lisada mõned Viljandi kultuuriakadeemia muusikud, Romet Allingu akordionil, Brett Hiiob viiulil ning Andres Rass akustilisel kitarril. Nende abiga sain luua väga skandinaavialiku koosseisu ja viia ellu minu visiooni antud loost.

Tabel 3. „Smiling Sun“

1. Läbimäng (intro)	Pikad poogna löögid koos flöödi rõhkudega. Viiul mängib A-osa meloodiat, kitarr saadab. B-osas liitub flööt meloodiaga.
2. Läbimäng	Flööt ja akordion mängivad meloodiat, kitarr ja viiul saadavad.
3. Läbimäng	Meloodia kasvab dünaamiliselt intensiivsemaks, flööt mängib oktav kõrgemalt meloodiat, lisandub viiuli teine hääl. Kitarr ja akordion mängivad harmooniat.
Vaheosa	Flöödi ja viiuli kahekõne, akordion ja kitarr mängivad saate harmooniat.
4. Läbimäng (outro)	Kitarri soolo, kõige lõpus kogu ansambel mängib lõpukäiku unisonis.

Tabel 4. „Polska efter Erland Magnusson“ ning „Oh seda pidu ja põlvõ“

Sissejuhatus	Kaks läbimängu polskat kohe algusest intensiivne meloodia.
Vaheosa	Poolik polska A-osa + e-noodi hüpped B-osast, järgnevad madala registri noodid, mis liiguvad rõhkude muutmisega polska rütmilt labajala rütmile.
Labajalg	Madalatel nootidelt otse hüpe intensiivsele labajala meloodia mängule. Mängin erinevate variatsioonide ja dünaamika muutustega vähemalt neli läbimängu.

2.4. Eesti torupill – Jakob Kilström

Kuna minu torupilli õpingud algasid alles Viljandis ning ma polnud varasemalt selle pilli ja repertuaariga kokku puutunud, siis läksin ma esimestel aastatel väga süvitsi Eesti torupilli mängu tehnikatega ning repertuaariga. II kursuse eksamikontserdil jäljendasin ma vana Kuusalust pärit torupillimängijat Jakob Kilströmi. Tema lood jäid mulle meelde just nende huvitavate meloodia struktuuride ja tehniliste käikude pärast. Mulle meeldib mängida Kilströmi lugusid, sest neid on huvitav omavahel põimida ning kõik tema lood annavad palju vabadust ja võimalusi varieerimiseks. Jakob Kilströmi lugudest otsustasin valida neli lugu, millest kaks on labajalavalsid „Loppevalts“ ning „Labajalavals nr1“ ja teised kaks lugu on „Vene tants“ ning „Voor tants“. Antud lood põimisin kokku üheks seadeks. Kuna olen varasemalt Kilströmi lugusid mänginud ning „Vene tants“ ja „Voor tants“ jõudsid põimikuna ka minu sellel aastal ilmunud debüütalbumile, siis teadsin, et soovin antud seadet jätta enamvähem sarnaseks albumil esitatud seadega ning lisada juurde labajalgadest sarnase ülesehitusega põimiku.

Torupilli soolos mängides oli minu kindel soov ja eesmärk mängida lugusid kahe avatud burdooniga. Selleks, et antud seaded tuleksid koos burdoonidega välja nii, et sõrmiline ja burdoonid oleks omavahel hääles ja burdoonid ei kõiguks surve muutumisel, siis oli vaja harjutada ja treenida kogu soolo osa mängimist koos häälestusaparaatidega. Otsustasin igat enda proovi filmida ja hiljem analüüsida. Analüüsi käigus kuulasin, kas sõrmiline ja burdoonid on omavahel hääles ning mida ma saan veel parandada, et pilli kõla oleks puhtam.

Kuna kahe avatud burdooniga mängides on vaja kordades rohkem survet lisada võrreldes ainult sõrmilist mängides, siis oli Kilströmi torupilli lugude põimik kindlasti üks keerulisemaid ning intensiivsemaid lugusid, mida enda eksamikontserdiks harjutama pidin.

Tabel 5. *Kilströmi põimik*

Labajalad	Mõlemad burdoonid avatud + Labajalavalts nr 1 meloodia kohe algusest peale. Vähemalt neli kuni viis läbimängu koos variatsioonidega. Otse üleminek Loppevaltsile, mida mängin vähemalt neli läbimängu, varieerin fraaside pikkustega.
Vaheosa	Loppevaltsi A-osast tehtud <i>riff</i> , kus muudan alumist burdooni nooti g, fis ja e noodi vahel.
Üleminek	Labajalavalts nr 1 A-osa fraas jääb kordama ning lõpuks muutub lühikeseks 2/4 taktimõõdus <i>riffiks</i> .
„Vene tants ja Voortants“	Kiires tempos Voortants vähemalt neli läbimängu erinevate variatsioonidega, põimin juurde Vene tantsu meloodia, mängin mõlemat pala vaheldumisi kasutades erinevaid kaunistusi. Lõpus jään Vene tantsu B-osa meloodiale, aeglustus.

2.5. Folkroonika

Soov esitada oma eksamikontserdil elektroonilist muusikat oli mul juba esimestel ülikooliaastatel. Algselt jäi see ainult mõtteks, kuna ma polnud kindel, kellega sellises stiilis koostööd teha. Mõistsin, et projekt jääb ootama oma õiget aega. Senikaua ehitasin aga valmis enda efekti pedaalide süsteemi, et saaksin alustada soolo projektiga ning kui tuleb aeg elektroonilist muusikat teha, siis olen juba valmis ühendama seda enda pedaalidega. 2021. aasta sügisel naasin Rootsist Eestisse ning otsustasin, et on vaja uut projekti millega ennast motiveerida ja kuhu oma energiat suunata ning otsustasin kirjutada Sander Rosenthalile, kes õppis Viljandis helitehnoloogia erialal ning keda tundsin juba enne ülikooli.

Teadsin, et Sander produtseerib ise elektroonilist muusikat ning tundsin, et tema muusika stiil sobiks ideaalselt minu visiooniga kokku. Sander oli kohe koostööga nõus ning 2021. aasta septembris alustasime oma esimese loo produtseerimisega milleks oli „Viimane unelaul“. Tegemist on Soome hällilauluga, millele kirjutasin ise eestikeelse tõlke. Laulu tekst räägib lapsest, kes on siit ilmast lahkunud ning kellele lauldakse viimast korda unelaulu. Laul on täis väga sügavaid ja kauneid metafoore ning tundsin suurt inspiratsiooni leida võrdväärne tõlge ka eesti keeles. Antud lugu tutvustas mulle minu ansambli õppejõud Stefan Bergman ning olin loost nii liigutatud, et lisasin selle kohe oma diplomikontserdi ideede nimekirja.

Loo kirjutamist alustasime stuudios laulu salvestamisega, millele lisasime järjest helipilte, et tekitada loo emotsioonile omast helimaastikku. Otsustasime katsetada ka erinevate flöödi helide salvestamisega, mida Sander sai efektidega pärast töödelda ja loo sisse lisada. Salvestasin vilenoote, flöödi klappide klõbinat, ülemhelisid ja erinevaid kaunistusi, madala registri pikki noote nii *vibratos* kui ka sirgelt ja multitoone. Multitoonidega puutusin tihedalt kokku enda seminaritöö kirjutamisel ning jätkasin ka edaspidi antud mängutehnika kasutamist oma loomingus. Nende kasutust kuuleb ka mitmes kontserdil kõlavas loos.

„Oma olemuselt on multitoon toon, kus kõlab samaaegselt rohkem kui üks helikõrgus. Multitoonid on kõige sarnasem võimalus viiulil kõlavate topeltnootide mängimiseks, aga ka kõige keerulisem. Neid mängitakse flöödil alternatiivsete sõrmestuste abil, mis erinevad tavapärasest sellepolest, et ühe võttega on võimalik mängida kahte erinevat nooti. Lisaks võttele tuleb muuta ka õhujoa suunda, sest kaks nooti saavad tekkida ainult siis, kui õhujuga murdub. Multitoonide keerulisus seisneb nende vähesuses, moodustudes vaid kindlate nootide vahel.“ (Paberits 2014. lk 18)

Kõiki eespool mainitud salvestusi kasutas Sander loo tausta kihtides, mis lisas unelaulule rohkem müstilisust. Lugu kuulates on endalgi väga huvitav otsida kõiki neid detaile, mis stuudios salvestatud sai. Lisaks flöödile, vokaalile ja arvutis lisatud muusikale võib konkreetsest loost leida ka linnulaulu. Täpsemalt on tegemist Viljandi lindudega, keda Sander oli varasemalt varahommikul salvestanud. Lugu produtseerides katsetasime erinevate mõtetega ning olemasolev salvestus Viljandi linnulaulust sobis suurepäraselt meie laulu visiooniga kokku.

Tabel 6. „Viimane unelaul“

Sissejuhatus	Retsitatiivne laulu tekst koos tausta efektidega.
kasvatus	Flöödi ja kitarriga kahekõne.
Instrumentaal ja taustvokaalid	Flöödi <i>loop</i> ning taustavokaalide salvestamine. Laulu intensiivsus kasvab.
Põhivokaal	Laulu tekst jätkub muusika rütmis kuni lõpuks raugab.

Sarnaselt eelmise laulu loomisprotsessile algas ka meie teise eksamikontserdil esitatava loo kirjutamine studios. Olin varasemalt kogunud endale ideid ja materjale Eesti pärimusmuusikast ning pakkusin järgmiseks looks välja Kadri Asu sarvepilli imitatsiooni „Sarvelugu“.

Kõigepealt lõi Sander algse saaterütmi ja harmoonia arhiivisalvestise põhjal ning sellele järgnes minu vokaali salvestasime. Laulsin sisse mitu kihti erinevaid taustavokaale ning põhivokaali. Seejärel salvestasime torupillil meloodia ning otsustasime katsetada ka burdoonide salvestamisega. Kuna antud loos on võimalik muuta burdooniga harmooniat liigutades D-burdoonil olevat nuppu E-noodile, siis otsustasime seda eraldi salvestada. Hiljem töötles Sander burdooni heli madalaks ning kärisevaks, mis lisas loole palju värvi. Lisaks tekkis meil burdooni eraldi salvestamisega võimalus selle heliga loos mängida, muutes salvestatud burdooni noote midiklaviatuuri abil. Tänu sellele sündis loosse väga omapärane bassiliini käik.

Kui lugude seaded olid studios valmis tehtud, siis oli meie järgmiseks etapiks panna paika, kuidas näeb välja meie *live*-kontserdi tehniline ülesehitus ning mida täpselt kumbgi laval mängida saab. Siiamaani olin arvestanud, et saan antud lugudes kasutada enda pedaalide süsteemi, kuid täpsemal uurimisel selgus, et pedaalidel oli mitu riket ning kogu süsteem muutus oodatust keerulisemaks, mis oleks tähendanud väga suures summas lisakulusid. Otsustasime Sandriga mõelda välja uue süsteemi, milleks sai Ableton programmi ja midiklaviatuuri kooslus. Kogu pedaalide süsteem läks üle arvutisse, mis tähendas minu jaoks kolme kuuga täiesti uue süsteemi ära õppimist. Kuna flöödi või torupilliga mängides on mul käed kinni, siis oli vaja leida lahendus sellele, kuidas saaksin vajalikke juppe lugudes teha *looperiga* nii, et ma ei peaks salvestamiseks käsi kasutama. Selleks lisasime midiklaviatuurile *sustain*-pedaali ning programmeerisime Abletoni projektis nii, et pedaalile vajutades hakkab *looper* salvestama.

Uue süsteemi sisse harjutamise juures oli ilmselt kõige keerulisem just uue pedaaliga tunnetuse leidmine. Kuna *looper*’i kasutuses on väga oluline ajastus, siis oli vaja saada väga kindlaks see, mitmendal sekundil ma lugedes pean pedaalile vajutama ning millal tuleb salvestus kinni panna. Kuid pärast intensiivset proovide perioodi saime lood väga hästi paika ning usun, et leidsime parima tehnilise ülesehituse, mis meie muusikaga töötaks.

Tabel 7. „*Sarvelugu*“

Sissejuhatus	Kitarr ja tausta efektid. Taustavokaali salvestamine.
Esimene salm	Meloodia laulmine koos taustavokaalidega. Kitarriga saateharmoonia
Vaheosa	Kitarriga saateharmoonia ning Kadri Asu laulust arhiivisalvestus, millele lisandub torupilliga meloodia mängimine.
Instrumentaal vaheosa	Burdoonidest salvestatud vaheosa, taustal käib vaikselt edasi ka arhiivisalvestus, millele mängin torupilliga peale soolo.
Teine salm	Torupillil meloodia, liitub arhiivisalvestus ja taustavokaalid. Lõpus uuesti meloodia laulmine.

Kokkuvõte

Käesoleva loov-praktilise lõputöö kirjaliku osa eesmärgiks on anda ülevaade minu õpikogemustest TÜ VKA-s ja Göteborgi Ülikoolis ning diplomikontserdi „Unes“ kontseptsioonist, repertuaarist ja loomis protsessist.

Kontserdi pealkiri „Unes“ sümboliseerib ülikoolis õpitud aja kiiret liikumist ja unistuste täitumist. Kontserdi kava koosneb pillilugudest ja lauludest, mis on mind ülikooli õpingute jooksul inspireerinud ja aidanud kaasa minu muusikalisele arengule.

Diplomikontserdi repertuaar koosneb põhiliselt Eesti pärimuslikest pillilugudest. Lisaks kuulub ka Skandinaavia ja Põhjamaade muusikat. Suure osa kavast esitan soolona. Minu esituses kuulub flööti, torupilli ja laulu. Kontserdis löövad kaasa ka Sander Rosenthal, Romet Allingu, Brett Hiiob ja Andres Rass.

Lõputöö esimeses peatükis tutvustasin oma muusikalist teekonda ja õpikogemust Viljandis ning Göteborgis. Teises osas keskendusin diplomikontserdi kava kontseptsiooni avamisele ning repertuaari valikule ja tutvustamisele.

Kasutatud kirjandus

Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus (2016) *Eesti Rahvamuusika Antoloogia*

<https://www.folklore.ee/pubte/eraamat/rahvamuusika/ee/index>

Eesti Pärimusmuusika Keskus. (s.a.). Pärimusmuusika Noodikogu.

<https://www.folk.ee/noodikogu>

Heukeshoven, A.E. (2012, 6. november). West meets East - Notation & playback of Quarter tone music using sibelius. *rpmseattle.com*. https://www.rpmseattle.com/of_note/west-meets-east-notation-playback-of-quarter-tone-music-using-sibelius/

Paberits, M. (2014). Traditsiooniliste Eesti viiulilugude interpreteerimine flöödil 1937. aastal helisalvestatud Jaan Palu lugude näitel. [Magistritöö, Eesti Muusika ja Teatriakadeemia, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia.]

The Flute Colors Way. (2018, 10. aprill). Fingerings and sound Quartertones, microtones and Bamboo tones for flute [Video]. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=VPFL9ceUEHk>

Lisa 1. „Viimane unelaul“ meloodia noodistus

KEHTOLAULU (finsk raggenisa)

Handwritten musical notation for the melody of 'Kehtolaulu'. The piece is in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is written on two staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff continues the melody. The notation includes various rhythmic values such as quarter notes, eighth notes, and rests, along with some decorative markings like slurs and accents.

Handwritten guitar chord notation for the first system. The chords are: D (with a 1st fret barre), A, a slash indicating a rest, Bm, A/C#, D, and D. The notation includes a 1st fret barre and a 2nd fret barre.

Handwritten guitar chord notation for the second system. The chords are: G (with a 1st fret barre), A, F#m, Bm, A, Bm, and a slash indicating a rest. The notation includes a 1st fret barre and a 2nd fret barre.

Handwritten musical notation for the first staff of the solo section. The melody is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests, with some slurs and accents.

Handwritten musical notation for the second staff of the solo section. The melody is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests, with some slurs and accents.

Handwritten musical notation for the third staff of the solo section. The notation is empty, with the word 'Solo-vel' written below the staff.

Handwritten guitar chord notation for the fourth system. The chords are: D, F#m, Bm, and a slash indicating a rest. The notation includes a 1st fret barre and a 2nd fret barre.

Handwritten musical notation for the first staff of the final system. The melody is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests, with some slurs and accents.

Handwritten musical notation for the second staff of the final system. The melody is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests, with some slurs and accents.

Handwritten musical notation for the third staff of the final system. The melody is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests, with some slurs and accents.

Lisa 2. „Labajalavalts nr1“ noodistus

www.folk.ee/noodikogu

Labajalavalts 1

Jakob Kilström
(torupill)
Kuusalu

A1

A2

A3

A4

A5

A6

A7

A8

A9

A10

A11

ERA, Fon 109 a < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k – A. O. Väisänen (1913) < Jakob Kilström, 48 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2015).

Lisa 3. „Vene tants“ noodistus

www.folk.ee/noodikogu

Vene tants

Jakob Kilström
(torupill)
Kuusalu

A1

B1

A2

B2

A3

B3

A4

B4

A5

B5

ERA, PI 14 A2 < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k – Herbert Tampere (1936) < Jakob Kilström, 72 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2015).

Lisa 4. „Loppevalts“ noodistus

www.folk.ee/noodikogu

Loppevalts

Jakob Kilström
(torupill)
Kuusalu

A1 1.2. 3. B1

A2 1.2.3. 4. B2

A3 1.2.3. 4. B3

A4 1. 2. B4

A5 1.2.3.4. 5. B5

A6 1.2.3. 4. B6

! iga rea esimest kahte takti mängib pillimees vaba arv kordi

variatsioon 1

=

variatsioon 2

=

ERA, Pl 15 A2 < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k – Herbert Tampere (1936) < Jakob Kilström, 72 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2014).

Lisa 5. „Voortants“ noodistus

Voortants

Jakob Kilström

1. 2. 11. 12. 1. 1. 3.

9. 3. 4. 9. 5.

17. 8. 5. 7. 6. 10.

25. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

31. 7. 3. 8. 9. 10. 11. 12.

Noodistanud Cätlin Mägi.

Lisa 6. „Kingu valts“ noodistus

www.folk.ee/noodikogu

Kingu valts

Jaan Palu
(viul)
Kihnu

ERA, Pl 56 B2 < Kihnu, Linaküla – Herbert Tampere, August Pulst Riigi Ringhäälingus 1938. a < Jaan Palu, 54 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2014).

Lisa 7. „Sarvelugu“ noodistus

www.folk.ee/noodikogu

Sarvelugu

Kadri Asu
Kolga-Jaani
sarvepilli imitatsioon

Tu-le tut-tu, tu-le rut-tu, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le rut-tu!

Tu-le tut-tu, tu-le tut-tu, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le, tu-le tut-tu!

Tu - le, tu - le, tu - le, tu - le, tu - le, tu - le, tu - le tut - tu!

Tu - le tut - tu, tu - le rut - tu, tu - le, tu - le, tu - le,

tu - le, tu - le, tu - le, tu - le tut - tu!

ERA, Pl 50 A 1 a < Kolga-Jaani, Uue-Võidu v. – Herbert Tampere 1937. a < Kadri Asu, 67-a.

Lisa 8. „Oh seda pidu ja põlvõ“ noodistus

MARKUSED: LABAJALG : OH, SEDA PIDU JA PÕLVÕ 3/4-ile keelte mängitus (üks hoaval)

on madalam tempoeritud 4/4 -noodist

Noodistanud Merike Paberits.

Lisa 9. „Helletused“ noodistus

Helletused

Kadri Asu Kolga-Jaani (1937)

00:00 01:29

MM. ♩ ~196

Uu! _____

ERA, Pl. 43 B2 c Kolga-Jaani khk., Uue-Võidu v. – H. Tampere, A. Pulst Riigi Ringhäälingus 1937. a. c Kadri Asu, 67-a.
[LP I a 2; CD1-2]. Tampere 1956, 87–88 (nr. 6, 7); Vissel 1990, 98–99 (nr. 77 a–c).

Lisa 10. „Aja kari siia!“ noodistus

Aja kari siia!

Eleena Animägi Karksi (1960)

▶ 00:00 00:54

MM_♩ ~ 66

1. Ella - la või hel - la, tu - le si - na sii - ä või hel - la,
 aa ka - ri sii - a - poo - le, e - si tu - le sii - a - poo - le!

Ella või hella,
 tule sina siia või hella,
 aa kari siiapoole,
 esi tule siiapoole!

Ella või hella,
 tule sina siia või hella,
 aame koera kakleme,
 aame pulli puskleme*!

Ella või hella,
 tule sina siia või hella,
 teeme endal pärjäd pähä
 kullerkupust, ellereina*!

* ajame koerad kaklema, ajame pullid pusklema

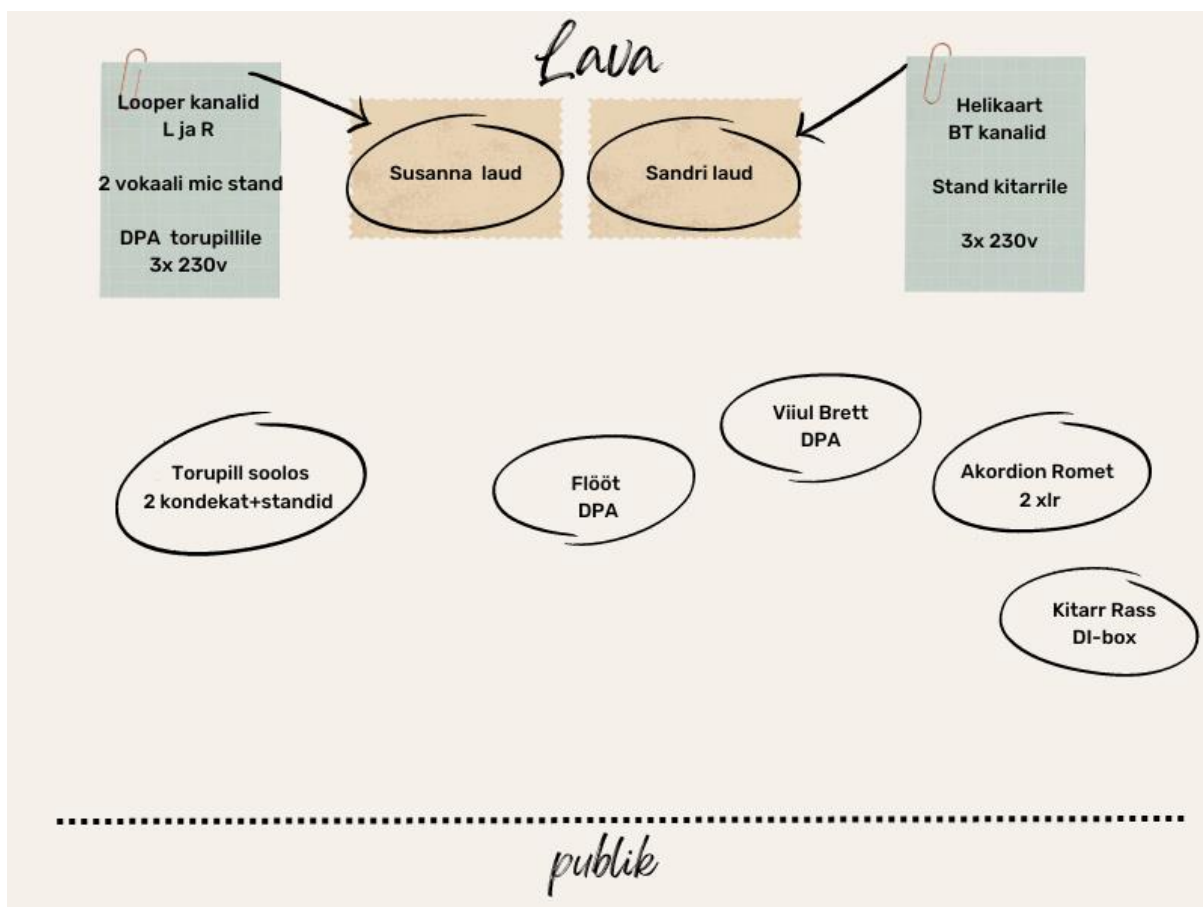
* ellereina[st] – pääsusilmadest

RKM, Mgn. II 415 e < Abja raj., Karksi kn., Karksi as. (Karksi khk.) – O. Jõgever, H. Sirmais
 Kirjandusmuuseumi ekspeditsioonil 1960. a. < Eleena Animägi, 60-a.
 [LP I a 4; CD1-4]. Vissel 1990, 60–61 (nr. 8).

Lisa 11. Eksamikontserdi plakat

Lisa 12. Kontserdi lavaplaan

Lihlitsents

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Susanna Viktoria Mõtsmees,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) minu loodud teose „Unes“, mille juhendaja on Villu Talsi, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Susanna Viktoria Mõtsmees

19.05.2023